

Що таке Волинська трагедія і чи може стати перепорою для України на шляху до ЄС

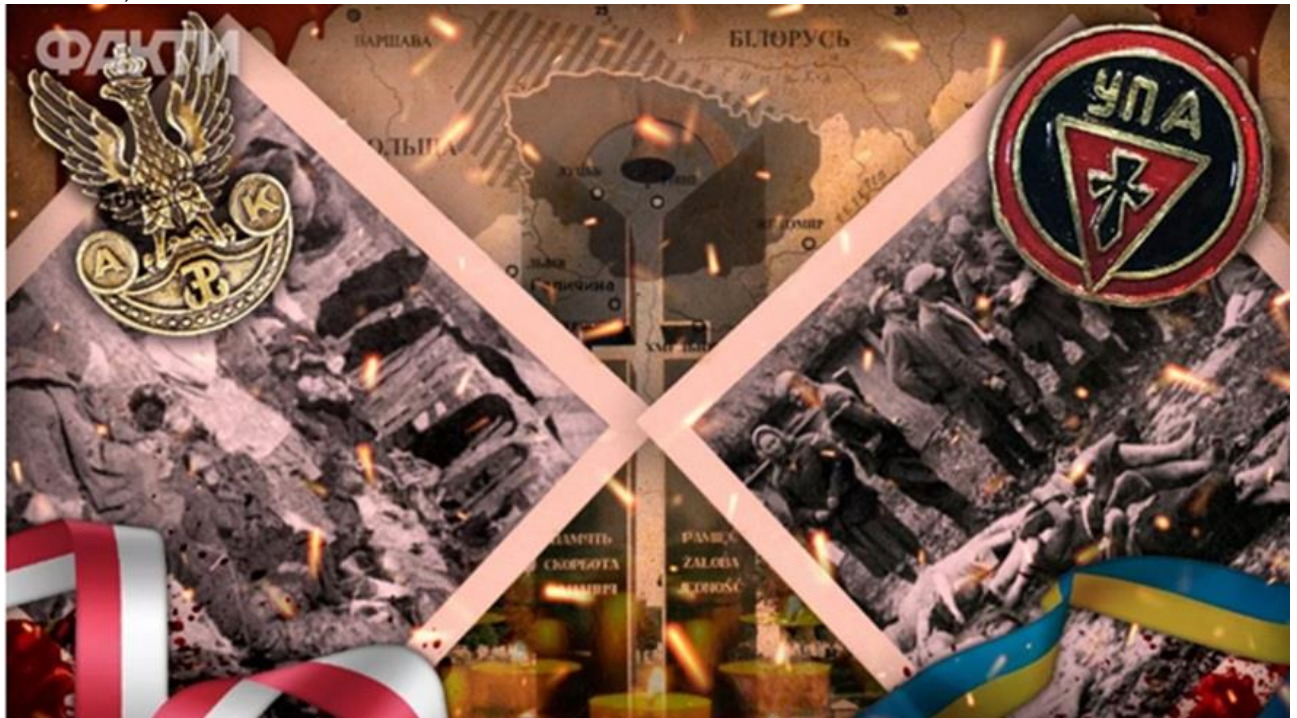
Марія Степанюк, редактор стрічки, журналіст, оглядач

Ігор Рейтерович, політолог, політичний консультант

Павло Гай-Нижник, доктор історичних наук, президент Української академії геополітики та геостратегії

Марта Бондаренко, редакторка стрічки

11 Липня, 2026

Опубліковано: Що таке Волинська трагедія і чи може стати перепорою для України на шляху до ЄС //

Факти ICTV. – 2026. – 11 липня.

<https://fakty.com.ua/ua/ukraine/20260711-shho-take-volynska-tragediya-i-chy-mozhe-staty-pereponoyu-dlya-ukrayiny-na-shlyahu-do-yes/>

Моторошні події на Волині у 1943 році в Україні називають Волинською трагедією, тоді як у Польщі їх кваліфікують як Волинську різанину. У липні 2026 року 83-ті роковини цієї трагедії – обопільних етнічних чисток польського та українського населення, які здійснювали Українська повстанська армія з одного боку, та з іншого – Армія Крайова, за участю батальйонів шуцманшафту та радянських партизанів.

Щодо жертв Волинської трагедії обидві сторони дають різні цифри: українські історики кажуть про вбитих від 9-10 тис. українців, а деякі цифри наводять і до близько 15 тис. Польські історики називають цифру у 2-3 тис. українців-жертв Волинської трагедії.

На думку польських істориків, на Волині у 1943-44 роках загинуло близько 35-40 тис. поляків. Також є цифра про 60 тис., а у публічному польському просторі лунають заяви й про 100 тис. загиблих поляків. Українські історики називають цифри завищеними.

У липні 2016 року польський Сейм підтримав документ, в якому події 1943-1945 років на Галичині та Волині назвав геноцидом громадян Польщі. Також було призначено 11 липня щорічним Днем пам'яті жертв цієї трагедії у Польщі.

А через два роки за кабінету Дональда Туска депутати Сейму ухвалили помірковану версію волинської резолюції, в якій події на Волині назвали не геноцидом, а “етнічною чисткою з ознаками геноциду”. Від голосування тоді утрималися здебільшого представники партії Право і справедливість, бо не хотіли голосувати за резолюцію, яка не називає подій на Волині геноцидом.

У листопаді 2023 року заступник глави МЗС Польщі Павел Яблонський заявив, що Україна зможе вступити до Євросоюзу лише після ексгумації жертв Волинської трагедії.

Президент Польщі Кароль Навроцький, який і раніше говорив, що не бачить України в ЄС, якщо вона не візьме на себе відповідальність за Волинську трагедію 1943 року, згодом повторив свою позицію.

Польський Сейм 4 червня 2025 року проголосував за встановлення 11 липня державним “днем пам'яті жертв геноциду” на Волині. У МЗС України на це заявили, що таке рішення йде врозріз із духом добросусідських відносин, а шлях до примирення лежить через діалог і взаємну повагу.

Водночас 2 липня президент Польщі Анджей Дуда підписав закон, який оголошує 11 липня “національним Днем пам'яті про поляків – жертв геноциду, вчиненого ОУН та УПА на східних територіях Другої Польської Республіки”.

Наприкінці червня 2026 року віцепрем'єр-міністр та міністр національної оборони Польщі Владислав Косіняк-Камиш заявив, що “з Бандерою Україна не вступить до Європейського Союзу”.

Факти ICTV поспілкувалися з доктором історичних наук **Павлом Гай-Нижником** щодо питання Волинської трагедії, її причин, періоду та ставлення до неї, а також запитали в політолога **Ігоря Рейтеровича**, чи може Польща зробити це перепорою для України на шляху до Європейського Союзу.

Які причини Волинської трагедії

Історик Павло Гай-Нижник зазначає, що говорячи про Волинську трагедію, треба враховувати, чому взагалі таке могло статися. Чому виник український “тероризм” та український національно-визвольний рух?

— Наші партнери, друзі, сусіди іноді забувають, що згідно з Сен-Жерменським договором, вони мали надати на території Польщі українській громаді автономію, зокрема політичну та культурну. Це було знехтувано. Потім провадилася політика санації та пацифікації. Плюс релігійний терор щодо окатоличення, не агітаційного, а силового зі спалюванням церков. Відповідно, виник ґрунт для різних українських молодіжних організацій, які не хотіли цього терпіти і робили спротив. Так виникли ОУН-революційна та багато інших організацій, — каже історик.

Він зауважує, що Волинська трагедія — це тільки наслідок усіх цих подій. Крім того, немає жодного наказу Української повстанської армії, його проводу, його головнокомандувача про будь-які репресії або винищення польського населення.

Хрести на місці вбивства 11 липня 1943 року 200 поляків у с. Павлівка на Волині. Фото: Галина Терещук

На цій же території діяли у переодягнутих формах з одного боку – німці, а з іншого – радянські партизани, тобто підпільні загони НКВД. Все це спровокувало ланцюгову реакцію взаємної помсти.

— При цьому жодного стосунку командування УПА до цього не має. Інша справа, що були окремі інциденти, де історики знають прізвища та винуватців. Тому Волинська трагедія – не різанина українців проти поляків, як показують наші польські сусіди. Це конфлікт, провокований німецькою владою та російсько-радянським підпіллям до того, щоб зіштовхнути два народи під приводом попередніх протиріч, – вказує Гай-Нижник.

Історик додає, що є відомі факти про те, що польська поліція, прислужники гестапо, яким служили етнічні поляки, мали озброєння та право розстрілювати українців. Відповідно, йшла акція відплати.

— Потім ці акції відплати набули великого розрахунку та обсягу, але ніколи УПА не говорила про винищення польського населення. Це все радянські наративи, і ті, хто поширюють у Польщі, і зокрема в Україні інформацію про це, по-перше, брешуть, а по-друге, працюють на Росію, аби розбити західний цивілізаційний фронт і для дискредитації українців та поляків в очах одне одного.

Він додає: Справжні вчені-науковці довели, що все це була інтерпретація і підставні речі, через які виникали певні конфлікти, коли переодягнуті радянські підпільники приходили винищували польське село у формі УПА, відповідно, Армія Крайова робила відплатну акцію, і так виникали певні конфлікти.

Між українським та польським національно-визвольними підпіллями були декілька варіантів перемовин у 1943, 1942 роках та раніше. Історик каже, що це означає, що ті, хто дійсно боролися, знали тоді, хто провокує ці міжетнічні сутички.

— Треба сказати, що врешті Волинь – етноісторична українська земля, яка була окупована Польщею, а інша частина – радянськими військами та владою СРСР. Українці вели виправдану історично, зокрема з точки зору

сучасного міжнародного права, національно-визвольну боротьбу, – зауважує він.

Чому в Польщі рідко згадують етнічні чистки українців, зокрема Армією Крайовою

— Польський істеблішмент, особливо політичний, “торгує смертями” – це найбільш нищий спосіб популярності серед виборців і плебсу. Були етнічні чистки, також створені Армією Крайовою, і не лише ними, а й польськими шуцманами, етнічними поляками, яким давали зброю німці. Це колишні землевласники, а також кримінальні елементи, які часто видавали себе за Армію Крайову, але Армія Крайова також скоювала злочини.

Історик зазначає, що польський політичний істеблішмент спекулює, називаючи всіх українців різунами, уособлюючи це в Українській повстанській армії, і трансформуючи ці рецидиви минулого на сучасне. Це безвідповідально і означає, що ті, хто це робить, працюють на російську кремлівську пропаганду.

Коли певний загін, де є прізвище, зокрема й польський, може бути й український, зробив якийсь злочин, треба називати загін та відповідальних.

Який період охоплює Волинська трагедія

— Найбільший сплеск протистояння на території Волині чотиристороннього – польського, українського, радянського та німецького, де радянці і німці грали за лаштунками і провокували це, припадає на 1943 рік. Це найбільший апогей цього, де фаніні маніпулятори добре грали не лише далеким минулим, а й нещодавнім, – каже Гай-Нижник.

Досі немає остаточних цифр жертв ні з українського, ні з польського боку, але дуже великі спекуляції з цього боку політичні. Тому у суспільно-політичному контексті важливо віддати цю тему на розпис академічним вченим-історикам, вважає він.

Великі сусідні народи завжди мали тяжкі стосунки і тертя. Ми знаємо про столітні війни, війни німецької Прусії з Францією, англо-французьке протистояння. Але це не заважає сьогодні бути цим країнам союзниками.

Як українцям ставитися до Волинської трагедії

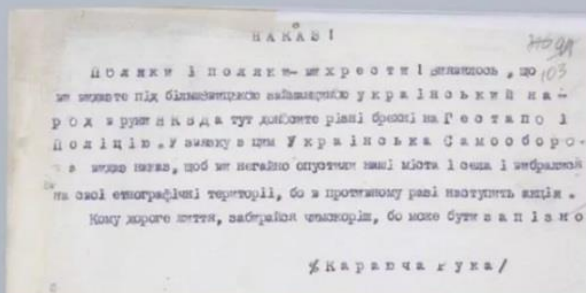
— Як до трагедії українського народу, який зазнав репресій і винищення з боку польських окупантів, позаяк це українська історична та етнічна територія, яка була окупована. Ці репресії та винищення були зумовлені та підігріті радянським підпіллям та німецькою окупаційною владою.

Ми знаємо лише одне: всі жертви з українського боку Волинської трагедії є українськими громадянами без де-юре громадянства, але є етнічними українцями. Одні з них брали участь у національно-визвольній боротьбі, а інші були прихильниками української державності, а також були братами, сестрами і дітьми нашого народу.

Листописання у листівці
«Східна
943 – лютому 1944 року.

Тіла поляків - жертв акції УПА,
16 червня 1944 р.

«Карпатська гута»

Листівка ультиматум до
польського населення
Західної України

Тіла українців, вбитих вояками
польського відділу Народових сил
збройних, Верховина, 6 червня 1945 р.

Виставка 100 років сусідства: Україна і Польща, присвячена українсько-польським відносинам за останні 100 років, у Києві в листопаді 2018 р. Фото: УНІАН

Тому всі вони потребують пошанування, наших свічок та пам'яті, і найголовніше, ми ніколи не віддамо нашу честь і гідність на політичну кон'юнктуру сьогодення. Це наша земля, наші люди, і невинно вбиті потребують пошанування, а герої, які захищали цих невинно вбитих, повинні отримати наше поклоніння і славу, наголошує Гай-Нижник.

Чи може Волинська трагедія стати перешкодою для вступу України до ЄС

Попри гучні заяви окремих польських політиків, історичні суперечки навряд чи зможуть заблокувати євроінтеграцію України. Таку думку висловив політолог **Ігор Рейтерович**.

За його словами, польські депутати Європарламенту останнім часом дедалі частіше намагаються пов'язати питання Волинської трагедії з переговорами про вступ України до ЄС. Водночас юридичних підстав для цього немає.

– Польські політики фактично намагаються прив'язати події 1943–1947 років до переговорів про вступ України до Європейського Союзу. Але це абсолютно різні речі. Якщо подивитися на переговорні кластери, то там просто немає питання спільної історичної політики, — каже Рейтерович.

Політолог нагадує, що сама Польща свого часу мала складні історичні суперечки із сусідами. Проте це не завадило країнам Центральної Європи рухатися до членства в ЄС.

– Достатньо згадати Чехію, Словаччину, Угорщину та Польщу. У кожній з цих держав були взаємні історичні претензії, але це не стало перешкодою для створення Вишеградської групи та подальшої інтеграції до Євросоюзу, — зазначає експерт.

На його думку, керівництво ЄС навряд чи погодиться зробити історичні питання умовою для вступу України. Якщо ж цей аргумент не спрацює, Варшава може спробувати шукати інші способи тиску.

— Польща може намагатися використовувати історичну тематику як політичний важіль. Якщо ж у Брюсселі пояснять, що такі питання не можуть блокувати вступ України, тоді можуть з'явитися вже економічні чи інші претензії, — вважає Рейтерович.

Чому польські політики повертаються до теми Волинської трагедії

Політолог переконаний, що нинішня активізація цієї теми значною мірою пояснюється внутрішньою політикою Польщі.

Зокрема, заяви міністра національної оборони Владислава Косіняка-Камиша про те, що історична політика України може вплинути на її шлях до ЄС, експерт називає насамперед зверненням до польського виборця.

— Міністр оборони прекрасно знає, що в Європейському Союзі немає механізму, який дозволяв би блокувати вступ країни через подібні історичні суперечки. Тому такі заяви більше розраховані на внутрішню аудиторію, — говорить він.

За словами Рейтеровича, у польському політикумі фактично існує консенсус щодо трактування Волинської трагедії, тому ця тема регулярно повертається під час виборчих кампаній.

Водночас експерт сумнівається, що більшість європейських держав підтримає спроби Варшави винести історичні суперечки на рівень переговорів про вступ України до ЄС.

Як Україні реагувати

Політолог вважає правильною позицію українського МЗС, яке пропонує вирішувати історичні суперечки через роботу істориків, спільні дослідження, пошукові роботи та ексгумацію загиблих.

— Те, що сьогодні пропонує Україна, є цілком розумним і адекватним підходом. Історичні питання повинні вирішуватися фахівцями, а не ставати інструментом політичного тиску, — наголошує він.

На його думку, після завершення нинішньої хвилі політичних заяв у Польщі сторони можуть повернутися до більш конструктивного діалогу. Тим більше, що серед польських істориків та представників громадянського суспільства є чимало прихильників деполітизації цього питання.

Що робити з темою ОУН-УПА

Ігор Рейтерович переконаний, що Україні не варто відмовлятися від власної історичної політики лише через критику з боку Польщі.

— Україна має право вшановувати тих діячів, які не підпадають під міжнародні рішення щодо засудження злочинних організацій. ОУН і УПА до таких категорій не належать. Так само, як і Армія Крайова, — каже експерт.

Водночас він вважає, що окремі питання можна було б вирішувати більш відкрито — провести суспільні обговорення. Україні варто провести широку суспільну дискусію щодо того, хто саме має бути перепохований у пантеоні.

— Якщо це рішення буде ухвалене після відкритого обговорення, це лише підвищить його легітимність. До пантеону можуть увійти не лише діячі визвольного руху, а й люди, які зробили визначальний внесок у відновлення

незалежності України у 1991 році, як-от Левко Лук'яненко чи В'ячеслав Чорновіл, – вважає Рейтерович.

Чи можливе порозуміння між Україною та Польщею

Політолог вважає позитивним сигналом зустріч президента України Володимира Зеленського та президента Польщі Кароля Навроцького на полях саміту НАТО в Анкарі. Водночас, за його словами, очікувати швидкого розв'язання історичних суперечок не варто.

– Президенти повинні говорити насамперед про сучасні виклики, головним із яких сьогодні є російська агресія. Історичні питання мають вирішувати історики, а не ставати предметом політичних ультиматумів, — підсумовує Ігор Рейтерович.
